

ZAKOŃCZENIE REKONSTRUKCJI OGRODÓW ZAMKOWYCH

Odtworzone Ogrody Zamku Królewskiego w Warszawie powracają do biegu historii nierozzerwalnie związanego z istnieniem Zamku, charakterem Starego Miasta, a także panoramy od strony Wisły i układu całej Skarpy Warszawskiej, której są elementem. Zakończona rewaloryzacja Ogrodu Dolnego dopełnia dzieła restytucji monarszej siedziby i symbolicznie również całego Starego Miasta. W zamyśle twórców nowa przestrzeń rekreacyjna o cechach publicznego parku stanie się bijącym na nowo "sercem" stolicy.

Reprezentacyjny ogród zawsze stanowił niezbędne uzupełnienie królewskiej rezydencji. Ogrody zamkowe – zrewitalizowany w 2015 Górny i w 2018 Dolny – stanowią wzajemnie dopełniającą się całość, łączącą ducha modernizmu z nawiązaniem do sztuki baroku. Elementami, które przetrwały z czasów przedwojennych, są dwa imponujące boskiety grabowe, tworzące labirynt u stóp skarpy. Usytuowany na zboczu Ogród Górny został zaś pieczołowicie odtworzony na bazie dostępnej ikonografii. Ogrody zamkowe to wymarzone miejsce odpoczynku, dostępne dla wszystkich chętnych

Fot. Marcin Kmeciński

Podczas prac projektowych poprzedzających proces odtwarzania ogrodów kierowano się przede wszystkim faktem, iż Zamek jest węzłowym elementem panoramy Warszawy od strony Wisły. Kolorystyką odnowionej w 2013 r. elewacji saskiej nawiązuje do stanu z XVIII w., znanego choćby z *Widoku Warszawy od strony Pragi* pędzla Bernarda Bellotta zwanego Canalettem. Pełna rekonstrukcja osiemnastowiecznego wizerunku Zamku i ogrodów wymagała znacznego nakładu prac badawczych, analitycznych, przygotowawczych, projektowych i kolejno rekonstrukcyjnych, konserwatorskich, budowlanych i ogrodniczych. Przez wzgląd na ich szeroki zakres oraz specyfikę terenu (inną na tarasie

Arkad Kubickiego i skarpie, a inną na dawnym dorzeczu Wisły) odtwarzanie Ogrodów Zamku Królewskiego podzielono na dwa etapy: Ogród Górny i Ogród Dolny.

Z koncepcjami rekonstrukcji ogrodów zmierzali się Jakub Zemła i Tomasz Zwiech z pracowni Ogród, Park, Krajobraz, którzy stworzyli ostateczną koncepcję restytucji Ogrodów Zamku Królewskiego. Z zespołem projektantów współpracowała m. in. dr Małgorzata Szafrąńska, której Ogrody zawdzięczają bogaty zbiór materiałów opisujących dzieje ogrodów zamkowych zebrany w książce *Ogrody Zamku Królewskiego w Warszawie* wydanej w 2017 r.

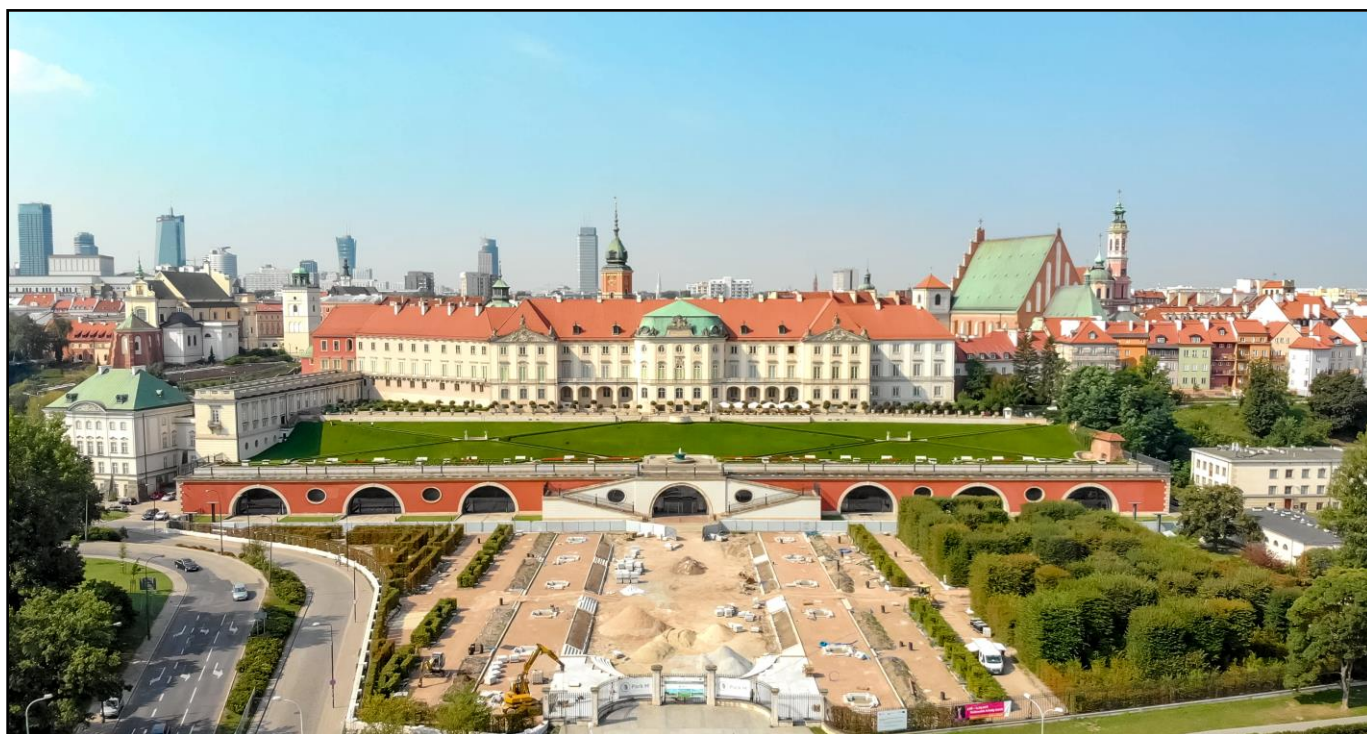

W związku z ogromnym zakresem prac, analizowanych materiałów źródłowych, istotnych elementów historycznych, które powinny być uwzględnione podczas procesu odtworzenia ogrodów, projekt został podzielony na etap zawierający zakres prac związany z Ogiemem Górnym i Dolnym, jednak przy ścisłym zachowaniu ich kompozycyjnej całości i jedności stylistycznej.

Projekt obejmował obszar ponad 1,9 ha, a jego podstawę miały stanowić odtworzone – w stopniu, w jakim jest to możliwe – boskiety grabowe. Po stronie południowej, uszczuplonej o powojenny ślimak Trasy W-Z, z konieczności zaplanowano utworzenie form roślinnych imitujących symetrię założenia geometryczno-parkowego. Założono także powrót licznych elementów architektury parkowej: fontann, waz z roślinnością, ławek, ścieżek czy rabat kwiatowych. Wzorem koncepcji Szyszko-Bohusza ogród oparto na dwóch osiach symetrii: poprzecznej – łączącej boskiety, oraz podłużnej – spinającej Ogród Górny od elewacji Zamku z Ogiemem Dolnym aż do Wisłostrady. Na środku osi podłużnej odtworzono

wgłębnik trawiasty zakończony półkolistymi schodami. Po bokach trawnik zdobią m.in. żywopłoty skrywające nisze z posągami.

Prace budowlane poprzedzone były działaniami archeologicznymi. Podczas makroniwelacji terenu odkopano zabytkowy kanał ściekowy datowany na wiek XVIII, przebiegający od dawnej Oficyny, która stała w miejscu obecnych Arkad Kubickiego, w kierunku rzeki. Kanał zinwentaryzowano i zabezpieczono do ewentualnej przyszłej eksploracji.

Obszerny zakres prac stanowiły roboty elektryczne. Projekt iluminacji ogrodu obejmuje ponad tysiąc urządzeń świecących w różnych kombinacjach. Zamek dysponuje także nową stacją transformatorową, która zaopatruje w energię elektryczną cały obszar ogrodów.

Równocześnie z budową prowadzono prace konserwatorsko-pielęgnacyjne w zabytkowych północnych boskietach grabowych. Po uprawomocnieniu się decyzji konserwatorskiej, obejmującej cały zakres prac związany z zabytkową zielenią w obrębie Ogrodu Dolnego, rozpoczęto odtwarzanie pierwotnej, przedwojennej formy boskietów.

Historyczne drzewa wymagały wielu zabiegów odmładzająco-formujących. Uzupelniono je podsadzeniami z ponad 1500 bloków grabowych wysokości od 150 do 200 cm. Tym samym uzyskano na nowo dawny kształt boskietów sadzonych zgodnie z założeniem Szyszko-Bohusza. Fragmenty boskietów południowych zostały dosadzone na nowo w zakresie, jaki umożliwiła obecna granica Ogrodów Zamkowych od strony Trasy W-Z.

Praca w obrębie zabytkowego drzewostanu stanowiła jeden z najistotniejszych etapów rekonstrukcji ogrodu. Równolegle wybudowano fontanny po obu stronach podłużnej osi założenia: sześć po jednej i sześć po drugiej stronie. Dodatkową atrakcją stanowi fontanna zlokalizowana wewnątrz jednego z boskietów północnych.

Niezwykle ważny był także komfort przyszłych spacerowiczów: powstały żwirowe i gruntowe ścieżki spacerowe, a także nawierzchnie z płyt granitowych okalające trawiasty wgłębnik. Wzdłuż ciągów spacerowych ustawiono drewniane ławki, identyczne jak w Ogrodzie Górnym. Kontynuowano również zamysł związany z obsadzonymi kwiatami wazami z piaskowca, które podkreślają istotne punkty widokowe.

Wzdłuż osi podłużnej dosadzono dwa rzędy szpalerów: bukowy z niszami na 24 rzeźby ogrodowe oraz szpaler z irgi błyszczącej, nawiązującej do XIX wiecznej idei różnorodności wśród form roślinnych. Lekkości całemu założeniu dodaje ponad 65 odmian roślin bylinowych nasadzonych na skarpach okalających trawiasty wgłębnik, jak również oś poprzeczna ogrodu, którą w całości wzbogacają kwiaty zmieniane sezonowo, m.in. niezapominajki.

Prace związane z odtworzeniem Ogródów Dolnych, który otwarty zostanie 11 maja 2019 r., zakończono 28 grudnia 2018 r.

Wszystkie prace podczas rewaloryzacji przeprowadzono z naciskiem na ochronę i konserwację materii historycznej, którą w Ogrodzie Górnym stanowią zabytkowy mur Tarasu Górnego oraz mur północny, w Ogrodzie Dolnym – zabytkowe elementy boskietów grabowych i kanał. Jednocześnie w Ogrodach zastosowano najnowocześniejsze obecnie rozwiązania technologiczne, które są właściwie "niewidoczne" dla gości: centralny system sterowania automatycznym systemem nawodnieniem, sterowania fontannami i oświetleniem, roboty koszące z funkcją pracy nocnej, monitoring inwazji szkodników (feromony) bądź udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

